

1 METODOLOGIE PRÁCE

1.1 Struktura a cíle práce

Tato práce si neklade za cíl zevrubně obsáhnout veškeré procesy spojené s fungováním umělé inteligence či předložit komplexní rozbor veškerých specifik, která se s ní pojí ve vztahu k jednotlivým oblastem lidské činnosti, oblastem práva či právu jako celkovému systému.³⁹ Takový rozbor zkrátka není proveditelný a vymyká by se též zaměření a obsahu pojednání. Nutno totiž konstatovat, že s postupem času se z výzkumu umělé inteligence stala disciplína natolik komplexní, že bez předchozího užšího zaměření jejího zkoumání by výsledný text trpěl vlastní bezvýznamností, resp. definiční neukotveností⁴⁰ a zařadil by se bok po boku dalšího nemalému množství odborných prací prezentovaných doktrínou a valně většiny popularizačních textů na téma umělé inteligence, které na podobný nešvar doplácí.⁴¹ Pro vlastní zaměření, rozsah, i pro ucelené a funkční pojednání o umělé inteligenci v kontextu autorského práva je tak ponechána stranou celá řada otázek, které s pojednávaným tématem buď zcela nesouvisí, či s ním souvisí jen vzdáleně a okrajově; na druhou stranu však práce obsahuje určitý přesah nad rámec problematiky autorského práva tam, kde je takový přesah buď pro potřeby komparace, či pro potřeby doprovodného přehledu nezbytný. Vlastní předmět, struktura a cíle jsou proto v tomto smyslu pro další výklad vymezeny následovně.

Druhá kapitola se soustředí na představení pojmu umělé inteligence a věnuje se jejímu vymezení coby nového regulatorního fenoménu, jelikož umělá inteligence je výzvou právu samotnému. Práce odborné doktríny zabývající se při výzkumu

³⁹ Vnímání práva jako systému je přitom klíčové pro správný doktrinální přístup k nutnému výzkumu a k jeho změně (srov. SMITS, Jan M. What Is Legal Doctrine? On the Aims and Methods of Legal-Dogmatic Research [online]. SSRN. Publikováno 15. 8. 2015, s. 6 a násl. [cit. 30. 4. 2022]).

⁴⁰ Jak je pojednáno v podkapitole 2.1.

⁴¹ Zmínit tak můžeme například MIKEŠ. *Vybrané otázky odpovědnosti za škodu způsobenou autonomním vozidlem*; RAMALHO, Ana. Will Robots Rule the (Artistic) World? A Proposed Model for the Legal Status of Creations by Artificial Intelligence Systems [online]. SSRN. Publikováno 19. 6. 2017 [cit. 30. 4. 2022]; GERVAIS, Daniel J. The Machine as Author. *Iowa Law Review*. 2019, roč. 105, č. 5, s. 2053–2106; NEWMAN. *Artificial Intelligence Poses a Greater Risk to IP than Humans Do*; MOSS. *Creative AI: Computer Composers Are Changing How Music Is Made*; MOSS. *Creative AI: The Robots That Would Be Painters*. Uvedené práce nelze ve vlastním zaměření nikterak shledávat jako nekvalitní nebo snad podřadné, když materie, které se věnují, je analyzována dostatečně. Prohřeškem je nicméně absence funkční definice, na kterou by vlastní závěry dílčích prací byly aplikovány, jakkoliv jsou jednotlivé závěry zobecnitelné a obecně použitelné při dalších teoretických zkoumáních.

umělou inteligencí je totiž od počátku předurčena k neúspěchu či přispívá jen k rozměnění samotného pojmu umělé inteligence, pokud není ohraničena předem určitými limity v podobě předložené definice umělé inteligence a jejího bližšího vymezení pro konkrétní práci a pro konkrétní oblast zkoumání.⁴² Právě až v kontextu takové individualizace a zacílení na konkrétní aspekty jsou pak aplikovatelné veškeré závěry, které konkrétní text předkládá, i když tak může být činěno přes možnou nelibost doktríny či čtenářské obce.⁴³ V rámci takto prováděné individualizace je však nutno pamatovat i na nemožnost dokonalého uchopení umělé inteligence, neboť pro rozsah i charakter práce soustředící se na autorskoprávní aspekty umělé inteligence není možné nikdy zevrubně popsat veškeré nuance související s umělou inteligencí, každý její jednotlivý vnitřní proces, ani pamatovat na všechny možné významy termínu umělé inteligence, respektive všechny k dnešnímu dni existující druhy a příklady jejího užití a další aspekty (které se z logiky věci budou alespoň minimálně odlišovat).

Druhá kapitola proto nabízí pro aplikaci následně předkládaných závěrů použitelnou definici umělé inteligence, a to s argumentací ve prospěch softwarového chápání umělé inteligence, jakož i hodnotí možnosti její obecné regulace v tomto smyslu. Co do regulace umělé inteligence, tato kapitola zkoumá i možnosti umělé inteligence v rámci právního vztahu, když poukazuje na (ne)možnost jejího ukotvení v pozici subjektu práva. Na tomto místě je toto definiční zázemí činěno právě proto, aby práce a její závěry nezapadly v bezbřehých vodách pojednání uvažujících o umělé inteligenci jako notorickém pojmu, jemuž čtenářská obec přisuzuje tentýž význam. Stranou jsou přitom ponechány jak podrobnější vhléd do jednotlivých metod sběru dat a „učení“ z pohledu infromatického, tak další infromatická vysvětlení a odůvodnění matematicko-počítačových procesů umělé inteligence. Stejně tak text nenabízí důsledné zhodnocení veškerých existujících modelů a nabízených definic umělé inteligence, jak uvedeno dříve.

Soustředila-li by se práce dále na reflexi umělé inteligence a jejího užívání v oblasti práva duševního vlastnictví, bylo by nutno konstatovat, že i takovéto vymezení je až příliš široké pro možnost uceleného pojednání. Třetí a čtvrtá kapitola se proto soustředí plně jen na autorskoprávní problematiku, která s umělou inteligencí a jejím užitím souvisí. Nicméně jelikož autorské právo tvoří jednu ze dvou větví práva

⁴² Na krizi teoretického uchopení a problémy nedostatečného zázemí je upozorňováno v literatuře věnující se metodologii právního výzkumu. S odkazem na argumenty soudce Edwarde tak činí například Smits (srov. SMITS, Jan M. *The Mind and Method of the Legal Academic*. Cheltenham: Edward Elgar, 2012, s. 2 a násl.). Pro škálovatelnost umělé inteligence a úzkou aplikovatelnost závěrů na tolik nepřesně typizovaný fenomén srov. MYŠKA, Matěj – ZIBNER, Jan. Umělá inteligence: výzva autorství. *Iurium Scriptum*. 2019, roč. 3, č. 1, s. 49.

⁴³ Takový stav odborné doktríny je přitom nutno shledat jako nevyhovující. Tato práce se proto snaží vedle nových poznatků při zkoumání vzájemného působení umělé inteligence a autorského práva přispět k ucelení teoretického zázemí, ale též k transparentnosti aplikace závěrů na konkrétní chápání umělé inteligence. K povzdechnutí nad obecným nedostatkem teoretického zázemí právní vědy a souvisejícího právního výzkumu obecně srov. HAVELKOVÁ, Barbara. Co a jak psát aneb obrana badatelských výstupů v právu. *Jurisprudence*. 2016, roč. 25, č. 16, s. 11–17.

duševního vlastnictví bok po boku práv průmyslových, je nutno na některých místech upozornit i na nutný přesah užívání umělé inteligence do práv průmyslových. V místech, kde je takový přesah nutný, jsou proto reflektovány i nezbytné průmyslově-právní nuance, přičemž zevrubné zmapování průmyslově-právních aspektů umělé inteligence je ponecháno stranou či je na ně odkazováno v poznámkovém aparátu.⁴⁴ V těchto kapitolách jsou proto již zkoumány konkrétní problémy při užití umělé inteligence v předem nastavených konturách a se zaměřením na český právní řád. Zkoumáme-li vliv umělé inteligence v autorském právu, je potřeba se při výkladu soustředit na dvě hlavní kategorie, které umělá inteligence a její užití zasahuje, a které jsou fundamenty autorského práva, od nichž se poté odvíjejí kategorie další; těmito kategoriemi jsou autorské dílo (jak rozebráno v kapitole třetí) a autor, respektive autorství konkrétního výtvoru a s tím spojená autorská práva (jak rozebráno v kapitole čtvrté). Ve třetí kapitole je argumentováno ve prospěch tvůrčí činnosti umělé inteligence, vlivem čehož může výtvor umělé inteligence za jistých podmínek teoreticky obstát coby autorské dílo. V návaznosti na to pak čtvrtá kapitola hledá odpověď na otázku konkrétního autora takového výtvoru a argumentuje zejména pro postavení autorů umělé inteligence a jejich uživatelů coby subjektů s oprávněným nárokem na autorství takového výtvoru, respektive s autorským nárokem. Na zmíněných dvou kategoriích – autorském díle a autorství – pak závisí další části autorského práva, jakými jsou kolektivní správa autorských práv, odpovědnost za zásah do autorského díla, jakož i problematika licenční a problematika práv souvisejících s právem autorským.

I když práce ponechává problematiku kolektivní správy, licencování a práv souvisejících s právem autorským primárně bokem svého zaměření, reflektuje jejich existenci a v nezbytně nutném rozsahu do nich přesahuje tam, kde je takový krok shledán jako nezbytný. Zejména na adresu práv souvisejících s právem autorským je potřeba poznamenat, že hledání optimálního řešení v této skupině práv je teoreticky představitelné stejně jako v případě práv autorských, nicméně zkoumání této skupiny práv a analýza vhodného režimu práv souvisejících s právem autorským při výtvorech umělé inteligence (například práva producenta dat) by svým rozsahem nepřiměřeně navýšily rozsah pojednání.

Práce se navíc primárně nesoustředí ani na obecné otázky odpovědnosti umělé inteligence (které jsou již předmětem hojných kvalifikovaných debat, na které je případně odkázáno), ačkoliv v těchto kapitolách pojednává o základních předpokladech pro specifickou odpovědnost za zásah do autorského práva. Stejně tak jsou mimo rozsah ponechány otázky obecného mezinárodně-právního charakteru,

⁴⁴ Pro takové zmapování vztahů umělé inteligence a kupříkladu patentů obecně srov. SUMMERFIELD, Mark. The Impact of Machine Learning on Patent Law, Part 1: Can a Computer “Invent”? [online]. *Patentology Blog*. Publikováno 13. 1. 2018 [cit. 30. 4. 2022]; SUMMERFIELD, Mark. The Impact of Machine Learning on Patent Law, Part 2: “Machine-Assisted Inventing” [online]. *Patentology Blog*. Publikováno 21. 1. 2018 [cit. 30. 4. 2022]; SUMMERFIELD, Mark. The Impact of Machine Learning on Patent Law, Part 3: Who Is the Inventor of a Machine-Assisted Invention? [online]. *Patentology Blog*. Publikováno 4. 2. 2018 [cit. 30. 4. 2022].

a to s přihlédnutím jak k teritoriálnímu charakteru autorského práva, tak k zaměření na právní řád České republiky (při zohlednění unijních harmonizačních snah v nezbytném rozsahu), v jehož kontextu jsou jednotlivé závěry primárně použitelné. Zkoumány jsou přitom zejména soukromoprávní aspekty problematiky s přesahem v nutných mezích do aspektů veřejnoprávních.

Závěrečná pátá kapitola na základě dříve dosažených poznatků věnuje pozornost možnému budoucímu legislativnímu uchopení umělé inteligence (jak byla definována pro účely práce) a jejích výtvorů v rozsahu práva autorského a souvisejících obecných právních aspektů, aby se zhojily aktuálně přetrvávající nedostatky v otázkách vztahu umělé inteligence a autorského práva. Kapitola přitom reflektuje potenciální dopady regulace takových výtvorů do práva autorského jako funkčního systému budovaného *a priori* pro ochranu výtvorů člověka, ale i do oblastí za hranicemi práva, jako je oblast umění.

Na základě dříve uvedeného se ve výsledku může zdát, že je mimo dosah práce ponechávána velká část podstatných otázek, které je třeba při práci s umělou inteligencí (nejen v kontextu autorského práva) hodnotit.⁴⁵ Daný postup je nicméně zvolen pro udržení koherentního výkladu a pro vlastní zaměření, jakož i detailní a ucelený výklad konkrétních otázek v duchu zvolené struktury a metodologie.⁴⁶ Aby byl výklad kompletní, je text nejen v částech, kterým se podrobněji nevěnuje, ale z uvedených důvodů do nich přesahuje, doprovázen poznámkovým aparátem, kde jsou nabízeny další zdroje pro studium zmíněných otázek.

Stejně tak jako jsou některé otázky ponechány mimo záběr, práce samotná pro svůj výklad předpokládá základní znalost a orientaci relevantní čtenářské obce v obecné problematice práva duševního vlastnictví, aby prostor mohl být věnován ryze samotné pojednávané materii bez nutnosti představení fundamentálních otázek práva duševního vlastnictví.⁴⁷ V některých otázkách se navíc navazuje na autorem dříve zpracovaná témata věnující se primárně hlavním pojmovým znakům autorských děl, tj. jedinečnosti a tvůrčí činnosti, kterou navíc autor již dříve promítl do technologických procesů souvisejících s umělou inteligencí.⁴⁸ S těmito dřívějšími

⁴⁵ Jakými mohou být například otázky obecné odpovědnosti (za užívání) umělé inteligence, smluvní problematika jejího užívání či související mezinárodní otázky.

⁴⁶ Jak upozorňuje Siems, i takový postup právního výzkumu, který mapuje pouze mikroprávní otázky (*micro-legal questions*), může být originálním a cenným výzkumem (srov. SIEMS, Mathias M. Legal Originality. *Oxford Journal of Legal Studies*. 2008, roč. 28, č. 1, s. 148).

⁴⁷ Pro obecné pojednání o právu duševního vlastnictví a postavení autorského práva v něm srov. TELEEC, Ivo. *Tvůrčí práva duševního vlastnictví*. 1. vydání. Brno: Doplněk, 1994, s. 27 a násl. Pro rozbor evropské doktríny autorského práva obecně srov. STAMATOUDI, Irini – TORREMANS, Paul. *EU Copyright Law: A Commentary*. 2. vydání. Cheltenham: Edward Elgar, 2021; OHLY, Ansgar (ed.). *Common Principles of European Intellectual Property Law*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2021. V dalším rozsahu lze pro základní vhlad do pojednávaných otázek odkázat vždy do příslušné poznámky pod čarou.

⁴⁸ Pro podrobný rozbor významu a role jedinečnosti coby pojmového znaku autorského díla obecně srov. ZIBNER, Jan. *Jedinečnost jako pojmový znak autorského díla* [online]. 2017, diplomová práce, Masarykova univerzita, Právnická fakulta [cit. 30. 4. 2022]. Pro rozbor znaků tvůrčí činnosti autora v kontextu technologického vývoje a pro možná schémata akceptace tvůrčí činnosti umělé

pracemi pak tento text tvoří **funkční triptych teoretického pojednání** o problematice pojmových znacích autorského díla v kontextu umění a pojednávaného technologického vývoje. Práce tak má primárně na jedné straně představovat ucelené pojednání o postavení umělé inteligence v kontextu autorského práva, pro něž je skutečnou výzvou; na straně druhé má však též předložit přehled a ucelený soubor poznatků pro další navazující výzkum, a tím podnítit debatu jak ve zpracovaných otázkách, tak v návaznosti na předložené závěry, jelikož zkoumané aspekty umělé inteligence se stávají více aktuálními s jen minimálním množstvím ucelenějších studií jednotlivých právních aspektů umělé inteligence, popřípadě pro potřeby samotného zákonodárce v dotčených oblastech.

1.2 Zvolená metodologie

Hlavním důvodem zde předloženého podrobného popisu metodologického instrumentária je výsledná kvalita výstupu a prezentovaných výsledků výzkumu, který se zrcadlí v této práci. Takové výsledky by dle odborné doktríny měly být především transparentní, verifikovatelné a replikovatelné, a to individuálně, jakož i ve funkčním celku.⁴⁹ Metodologie tak s ohledem na to tvoří ve výsledku doprovodnou, leč neméně důležitou kostru předkládaného výkladu,⁵⁰ kdy ona sama by měla být popsána stejně kvalitně jako samotné výsledky, ke kterým směřuje. Uvedené pak platí zejména tam, kde se jedná o pluralitní použití výzkumných metod. Základním metodologickým trojlístkem je přitom soubor otázek **co, proč a jak**,⁵¹ jejichž zodpovězení tvoří kostru pojednané metodologie. Hledání odpovědí na tento soubor otázek je nejučinnější pojmut přesně obráceně a začít odpověďmi na otázky jak a proč, pro které je potřeba zejména popsat dílčí kroky autorova výzkumu, který se ve výsledku celistvě odráží v celé práci.

inteligence obecně srov. ZIBNER, Jan. *Tvůrčí činnost autora v kontextu technologického vývoje* [online]. 2018, rigorózní práce, Masarykova univerzita, Právnická fakulta [cit. 30. 4. 2022].

⁴⁹ Obecně srov. URBÁNIKOVÁ, Marína – SMEKAL, Hubert. Právní věda a právní psaní? Postačí vždy jako výzkumná metoda „číst, přemýšlet a psát“?. *Jurisprudence*. 2017, roč. 26, č. 4, s. 38–41; KYSELA, Jan. Užitečné zastřelování na cíl. *Jurisprudence*. 2017, roč. 26, č. 4, s. 41–42; Smits při té příležitosti navíc upozorňuje s oporou v Rubinovi na to, že právo je dodatečnou praxí založenou na rozhodnutích a úsudcích, ne na metodologii určené skrze objektivně determinovaná pravidla (srov. SMITS. *The Mind and Method of the Legal Academic*, s. 39).

⁵⁰ Na podstatnou roli metodologie upozorňuje Smits, který v návaznosti na Larenzovo dogma upozorňuje zejména na to, že po nalezení právní otázky hodné výzkumu je nutno postupovat spolehlivými, známými a ověřitelnými postupy tak, aby zákonodárcem nastavená pravidla hry mohla být dále usměrňována soudci coby rozhodčími ve hře podle jasných pravidel. Metody výzkumu sloužícího zákonodárci a výzkumu soudce se pak proto nesmějí lišit (srov. s. 110 a násl.); Siems při této příležitosti upozorňuje na to, že nedostatečné metodologické instrumentarium přitom donedávna bylo typické pro většinu právních prací (srov. SIEMS. *Legal Originality*, s. 158).

⁵¹ Pro představení této metodologie obecně srov. BOBEK, Michal. Výzkum v právu: reklama na Nike anebo kvantová fyzika?. *Jurisprudence*. 2016, roč. 25, č. 6, s. 3–10.

V této kapitole popsané metodologické zázemí může být vedle svého doprovodného významu pro další text vnímáno i jako inspirace pro další autory v oblasti umělé inteligence, aby jimi prezentované výsledky či jednotlivé snahy ve výsledku netrpěly typickými vadami spojenými s nedostatečným uchopením metodologie.

1.2.1 Zhodnocení autorova výzkumu

Práce samotná naplňuje cíle autorova výzkumu a předmět autorova zkoumání, tak jak byly vymezeny na počátku tohoto výzkumu, kde byly představeny tři jednoduše kategorizovatelné roviny spojení oblasti umělé inteligence a autorského práva, a to **objekt, subjekt a obsah**.

V rovině objektu bylo výzkumu podrobena naplnění pojmových znaků v případech výtvorů umělé inteligence (zejména co do tvůrčí činnosti a jedinečnosti) a s tím spojená otázka přiznatelnosti a opodstatněnosti autorskoprávní ochrany takovému výtvoru. Závěry této roviny jsou patrné zejména v kapitole třetí.⁵²

Rovina subjektu pak byla zkoumána zejména co do otázky samotného autora v kontextu jak lidskoprávního ospravedlnění autorského práva stojícího na postulu ochranu autora na ústavněprávních základech, tak i co do ospravedlnění utilitaristického hlásajícího myšlenku užitečnosti autorských děl a podněcování k další tvorbě.⁵³ Hlavním cílem této roviny přitom bylo hledání odpovědi na palčivou otázku případné konzumace autorského práva při vytvoření teoreticky dokonalé tvůrčí

⁵² Závěry této části výzkumu věnované pojmovým znakům autorského díla v kontextu výtvorů umělé inteligence byly publikovány zejména v MYŠKA – ZIBNER. *Umělá inteligence: výzva autorství*, s. 49–60; ZIBNER, Jan. Artificial Intelligence: A Creative Player in the Game of Copyright. *European Journal of Law and Technology* [online]. 2019, roč. 10, č. 1 [cit. 30. 4. 2022]; ZIBNER, Jan. Akceptace právní osobnosti v případě umělé inteligence. *Revue pro právo a technologie*. 2018, roč. 9, č. 17, s. 19–49; COLLETT, Dominika – ZIBNER, Jan. Postavení meta-kreativity v autorském právu. In: JANOVEC, Michal et al. (eds.). *COFOLA 2020: Sborník příspěvků mladých právníků, doktorandů a právních vědců* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2020, s. 1538–1553 [cit. 30. 4. 2022].

⁵³ Pro utilitaristické ospravedlnění autorského práva srov. FISHER, William. Theories of Intellectual Property [online]. *Harvard Law School*. Publikováno 2000, s. 8 a násl. [cit. 30. 4. 2022]; CRAIG, Carys J. – KERR, Ian R. The Death of the AI Author [online]. *SSRN*. Publikováno 25. 3. 2019, s. 33 a násl. [cit. 30. 4. 2022]; KAMINSKI, Margon E. Authorship, Disrupted: AI Authors in Copyright and First Amendment Law. *U.C. Davis Law Review*. 2017, roč. 51, s. 599 a násl. Pro roli podnětů (incentivů) v kontextu autorskoprávní ochrany srov. HARIANI, Krishna. Analyzing “Originality” in Copyright Law: Transcending Jurisdictional Disparity. *The Intellectual Property Law Review*. 2011, roč. 51, č. 3, s. 509. K obecnému vývoji lidskoprávního náhledu na práva duševního vlastnictví a duševní vlastnictví samotné dále obecně srov. MERGES, Robert P. *Justifying Intellectual Property*. Londýn: Harvard University Press, 2011; HIMMA, Einar. The Justification of Intellectual Property: Contemporary Philosophical Disputes. *Journal of the Association for Information Science and Technology*. 2008, roč. 59, č. 7, s. 1143–1161; CRAIG, Carys J. Locke, Labour, and Limiting the Author’s Right: A Warning Against a Lockean Approach to Copyright Law. *Queen’s Law Journal*. 2002, roč. 28, č. 1, s. 1–60; OHLY, Ansgar. Introduction: The Quest for Common Principles of European Intellectual Property Law – Useful, Futile, Dangerous?. In: OHLY, Ansgar (ed.). *Common Principles of European Intellectual Property Law*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2021, s. 3–14.

technologie. Závěry této roviny se pak odrážejí v kapitole čtvrté, přičemž teoretické zhodnocení obecné subjektové roviny umělé inteligence se promítá i do kapitoly druhé ohledně obecné regulace umělé inteligence jako nového regulatorního fenoménu.⁵⁴

V třetí rovině obsahu se pak výzkum soustředil na analýzu způsobů ochrany výtvaru umělé inteligence, a to jak *de lege lata*, tak *de lege ferenda* s postupným zkoumáním aplikace jednotlivých autorskoprávních kategorií na tyto výtvary. Závěry této roviny jsou patrně postupně ve všech kapitolách v rozsahu, v jakém se soustředí na aktuální právní rámec, a zejména pak v kapitole páté v rozsahu, v jakém se soustředí na požadované změny právního rámce pro uchopení umělé inteligence a jejího zapojení do tvůrčího procesu v kontextu autorského práva, s úvahami *de lege ferenda*.

Výzkum samotný primárně zkoumal umělou inteligenci s nutným autorskoprávním přesahem. Tato **metaanalýza umělé inteligence a autorského práva ve vzájemné interakci** nutná pro zhodnocení výchozího stavu se opírala o systematické zkoumání a komparaci již existující komplexní odborné doktríny s využitím základních teleologických metod, a to tak, aby bylo zabráněno dalšímu rozměňování poznatků o umělé inteligenci. Takto byl stanoven akceptovatelný rozsah a vymezení umělé inteligence pro další práci, přičemž výsledky této etapy se opíraly zejména o základní zdroje právní hermeneutiky, a to s ohledem na pragmatickou metodu, jak je pojednáno dále. Závěry této etapy jsou patrně v kapitole druhé.

Po této metaanalýze bylo přistoupeno k **deskriptivní studii reálného stavu**, kde dříve vyvozené závěry posloužily jako fundamenty pro kritickou studii aktuálního přístupu autorského práva k umělé inteligenci a jejím výtvarům.⁵⁵ Z ryze explorační první etapy výzkumu přibýly aspekty deskripce, které pomohly při zhodnocení

⁵⁴ Závěry této části výzkumu věnované otázce autorství a subjektů s potenciálním autorským nárokem v kontextu výtvarů umělé inteligence byly publikovány zejména v ZIBNER, Jan. Subjects' Relevance within an AI-Included Creative Process. In: SCHWEIGHOFER, Erich et al. (eds.). *Internet of Things: Proceedings of the 22nd International Legal Informatics Symposium IRIS 2019*. Bern: Editions Weblaw, 2019, s. 401–406; ZIBNER, Jan. Otázky odpovědnosti umělé inteligence za zásah do autorského práva. *Revue pro právo a technologie*. 2019, roč. 10, č. 20, s. 65–90; ZIBNER, Jan. Dopady digitalizace do autorského práva. In: BEJČEK, Josef et al. (eds.). *Dny práva 2018: Část IV. Dopady digitalizace do soukromého práva* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2019, s. 120–134 [cit. 30. 4. 2022]; GALAJDOVÁ – ZIBNER. *Umělá inteligence jako autor: utopie, nebo realita?*.

⁵⁵ K metodologickému zázemí pro deskriptivní výzkum v oblasti práva a technologií obecně srov. KOOPS, Bert-Jaap. A Taxonomy for Descriptive Research in Law and Technology. In: PALMERINI, Erica – STRADELLA, Elettra (eds.). *Law and Technology: The Challenge of Regulating Technological Development*. Pisa: Pisa University Press, 2013, s. 37–57. Koops jednak upozorňuje na odlišné druhy technologií, které vyžadují odlišný přístup při zkoumání jejich právní regulace a představuje vlastní typologii právních oblastí, jakož i typologii vlastních technologií pro takový deskriptivní výzkum (s. 43 a násl.). V závěru práce Koops představuje i soubor právních institutů, které je vhodné v kontextu technologií zkoumat. Na nutnou typologii technologií upozorňuje i Moses, která navíc vyzdvihuje s odkazem na práce Lessiga i skutečnost, že právo není výlučným regulatorním systémem ve virtuálním prostoru (srov. MOSES, Lyria B. How to Think about Law, Regulation and Technology: Problems with “Technology” as a Regulatory Target. *Law, Innovation and Technology*. 2013, roč. 5, č. 1, s. 11 a násl.). Moses nutnost typologie technologií ospravedlňuje

aktuálního stavu a nastínění možností, jak výtvořiny umělé inteligence chránit. V této etapě bylo hlavním cílem zkoumat, jakým způsobem právo reálně operuje s tím, co umělá inteligence, popřípadě člověk s její pomocí dokáže vytvořit, a byl tak fakticky a důkladně zhodnocen *status quo*. Stejně tak byla ucelena představa o možnostech resystematizace autorského práva pro potřeby užívání umělé inteligence. Zde se již rozsah zaměření zúžil a pozornost nebyla věnována jen globálnímu obrazu a situaci, ale bližšímu geografickému celku. S ohledem na teritorialitu autorského práva byl jako zkoumaný model zvolen právní řád České republiky, respektive Evropské unie, jejíž právní akty a judikatura jsou v některých otázkách autorského práva klíčové, neboť kromě konstituování některých autorskoprávních kategorií jsou „závazným“ interpretačním vodítkem.⁵⁶ Tato etapa přitom cílila na odhalení nedostatků a případných možností, jakým způsobem provést zmíněnou resystematizaci v rozsahu dříve definovaného teoretického konceptu, zejména pak s důrazem na nutnou klasifikaci umělé inteligence a platform, v rámci kterých se s ní můžeme setkat. Výsledky této etapy tvoří jádro třetí a čtvrté kapitoly.

Třetí navazující etapou byla logická **resystematizace autorského práva pro potřeby umělé inteligence**. Výzkum v této části navazoval na dřívější poznatky a snažil se přijít s konstruktivním modelem autorského práva a po zhodnocení relevantních kategorií najít způsob, jak pracovat s umělou inteligencí jako „rovnocenným“ hráčem na poli tvůrčí činnosti. Tato etapa nicméně nikterak nevytvářela experiment sociologického charakteru, pouze pracovala s možnostmi nového, respektive adaptovaného modelu autorského práva, který by byl schopen efektivně a užitečně reflektovat specifika umělé inteligence a jejích možností v rámci tvůrčího procesu při vytváření autorských děl. Za pomoci systematiky a logických deduktivních metod tak byly zkoumány možnosti, které mohou plynout z adaptace autorského práva na nástup umělé inteligence, jakož i problémy, které s sebou taková resystematizace může nést, čímž došlo k pragmatickému zhodnocení vytvořeného modelu, jehož výsledky jsou prezentovány v kapitole páté. Celý model pak byl při teoretických východiscích z první analytické etapy a druhé deskriptivní etapy orientován ryze národně, tj. na území a potřeby České republiky pro co nejpoužitelnější závěry (a to s ohledem na teritorialitu autorského práva, které pro potřeby jednotlivých států obsahuje specifickou úpravu mnohdy dosti odlišnou od úprav sousedních zemí).

přípodobňováním regulace technologií k regulaci novostí coby základního prvku společensko-technologického vztahu (s. 6 a násl.).

⁵⁶ Závaznost rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie je specifická, neboť jsou jeho rozhodnutí na jedné straně přímo závazná pro subjekty daného řízení navazujícího na položenou předběžnou otázku k výkladu unijního práva (*inter partes*), na straně druhé jsou ve své výrokové části závazná pro národní soudy a orgány obecně aplikující unijní právo (*erga omnes*). Otázka závaznosti těchto rozhodnutí je v praxi bohatě debatovanou otázkou. Pestrý je v tomto smyslu Tothův názor na problém závaznosti soudních rozhodnutí Soudního dvora uvedený v TOTH, Akos G. The Authority of Judgments of the European Court of Justice: Binding Force and Legal Effects. *Yearbook of European Law*. 1984, roč. 4, č. 1, s. 1–77. Pro polemiku tohoto názoru pak obecně srov. KOMÁREK, Jan – BOBEK, Michal. Koho vážou rozhodnutí ESD o předběžných otázkách? – 1. část. *Právní rozhledy*. 2004, roč. 12, č. 19, s. 697–706.